RENĀTE ALMANE, INTA VEGNERE

HOMEOPĀTIJAS VĒSTURE LATVIJĀ

17.–18. gadsimtā medicīna kā zinātne vēl bija ļoti primitīva. Valdīja uzskats, ka slimība cilvēka organismā iekļūst no ārienes, tāpēc tās “izdzīšanai” lietoja toksiskas vielas lielās devās, kas izraisīja vemšanu, caureju, siekalošanos un stipru svīšanu. Viens no pirmajiem ārstiem, kas atteicās no ārstēšanas ar lielām zāļu devām, bija Leipcigas universitātes profesors Zāmuels Hānemanis (*S. Hahnemann*; 1755–1843). Viņš ievēroja, ka slimnieki, kas tika ārstēti ar lielām zāļu devām, izveseļojās retāk nekā tie, kas šādu ārstēšanu nesaņēma.

1790. gadā, tulkojot angļu ārsta Viljama Kullena (*W. Cullen*; 1712–1790) grāmatu “*Materia medica*”, Hānemaņa uzmanību saistīja hinīna koka mizas iedarbības paradokss: hinīna miza mazās devās ārstēja drudzi, bet lielās devās – izraisīja drudzi līdzīgu saslimšanu. Tāpēc viņš ieteica krasi samazināt zāļu devas, apgalvodams, ka zāļu terapeitiskā iedarbība palielinās atbilstoši devas samazināšanai. Saskaņā ar šo principu viņš slimniekiem parakstīja zāļu līdzekļus ļoti mazās devās, piemēram, atšķaidījumā $1:10^{40}$ – $1:10^{60}$. Pēc cita Z. Hānemaņa izvirzīta principa katra zāļu viela izraisa “zāļu slimību”, un, ja tā ir līdzīga “dabiskai slimībai”, tad šī “dabiskā slimība” tiek izspiesta no organisma.

Z. Hānemaņa ārstēšanas metode 1796. gadā tika nosaukta par homeopātiju, bet Hānemaņa sekotājus nosauca par homeopātiem.

Kopš tiem laikiem homeopātija ir maz mainījusies, tāpēc pilnībā ir saglabājusies tās būtība: homeopātija ārstē nevis slimību, bet pašu cilvēku. Homeopāti cenšas maksimāli ņemt vērā slimnieka individualitāti un nenodarīt tam nekādu ļaunumu, kā tas reizēm notiek, lietojot alopātiskos līdzekļus, kuri, apārstējot vienu vainu, var pavisam negaidīti radīt citu.

Homeopātiskās zāles gatavo no augu un dzīvnieku produktiem, no minerālvielām, metāliem, skābēm. Tās lieto ļoti mazās devās. Hānemanis izveidoja arī homeopātisko farmāciju, jo sākumā zāles gatavoja pats. Viņš pārbaudīja un lietoja ap 80 līdzekļu. Pašreiz homeopātijā izmanto ap 2000 zāļu.

Z. Hānemaņa principi zāļu pagatavošanā ir šādi. Augi jālieto svaigā veidā – vai nu no tiem izspiežot sulu, ko sajauc ar tādu pašu daudzumu 96° spirta, vai arī sasmalcinātus augus aplej ar vajadzīgo 96° spirta daudzumu, ko aprēķina, ņemot vērā sulas saturu augā. Ja augi nav pieejami svaigā veidā, lieto žāvētus,

tos macerējot ar noteikta stipruma spirtu. Šādā veidā iegūst pamattinktūras: no svaigiem augiem iegūtās tinktūras sauc par esencēm, bet no žāvētiem – par tinktūrām. Minerālvielas un ķīmiskās vielas, kas nešķīst ūdenī un spirtā, lieto saberztas ar laktozi. Arī zāļu atšķaidīšanai Z. Hānemanis deva norādījumus, nosaucot to par dinamizēšanu jeb potencēšanu, bet iegūtos atšķaidījumus – par potencēm. Šie apzīmējumi tiek lietoti vēl tagad. Zāļu atšķaidīšana ilgus gadus bija galvenais arguments homeopātijas nosodīšanai un neatzīšanai, jo, samazinot zāļu devu, nevarot pieaugt zāļu spēks. Homeopātiskās dilūcijas gatavo, ņemot vienu daļu pamattinktūras (vai citas ūdenī un spirtā šķīstošas vielas), ko atšķaida ar 9 daļām atšķaidītāja, un iegūst 1. decimālatšķaidījumu – D1. Ja 1 daļai pamatvielas pievieno 99 daļas atšķaidītāja, iegūst pirmo centezimāl-atšķaidījumu 1 jeb C1:

$$D1 = 1 : 100$$

$$D3 = 1 : 1000$$

$$D5 = 1 : 10\,000$$

$$D2 = 1 : 100 = C1$$

$$D4 = 1 : 1000 = C2$$

$$D6 = 1 : 1\,000\,000 = C3$$

Katra potence 10 reizu spēcīgi jāsakrata. Katru atšķaidījumu gatavo jaunā traukā. Pārļēkt pakāpei 1 : 100 nav atļauts. Lai zāles varētu gatavot izsniegšanai pret ārsta recepti, jābūt sagatavotām dažādām potencēm. Rīgas homeopātiskā aptieka neizgatavo lielākas potences par 30. centezimālo.

Bez šās Hānemaņa vairāktrauku dilūciju gatavošanas metodes pazīstama arī Korsakova metode: lieto vienu trauku, pieņemot, ka uz trauka sienām paliek tik daudz iepriekšējās potences šķidruma, cik vajadzīgs nākamās potences izgatavošanai. Korsakovs par savu metodi ziņojis Z. Hānemanim, bet atbildi nav saņēmis. Homeopātijā tagad lieto abas metodes. Rīgas Homeopātiskā aptieka strādā pēc Hānemaņa metodes. No vielām, kas nešķīst ne ūdenī, ne spirtā, tiek gatavoti saberzējumi jeb triturācijas. Katra saberzējuma pakāpe jāberzē 1 stundu. Parasti saberzējumus lieto līdz 3. centezimālai pakāpei. 3. centezimālo potenci var šķīdināt attiecībā 1 : 100, tad 4. centezimālā pakāpe jau ir dilūcijas veidā. Bez šīm divām iekšķīgi lietojamām zāļu formām ir vēl globuļi – cukura graudiņi, kas piesūcināti ar zāļu vielām.

Dilūcijas tiek ordinētas pa 5–15 pilieniem vienā reizē. Triturācijas parasti izsniedz nedalītas, tās lieto pa naža vai tējkarotes galam. Homeopātiskajām tabletēm ļauj mutē izkust. Globuļus lieto pa 3–5 graudiņiem, tos sūkājot.

Latvijā Hānemaņa mācība nonāca 19. gs. 20. gados. Tad arī radās vajadzība pēc homeopātiskās aptiekas. Rīgā radās arī pirmie ārsti homeopāti, taču zāles nebija iespējams pagatavot, jo Hānemanis vienlaikus ar jauno ārstēšanas metodi bija izstrādājis speciālu zāļu pagatavošanas tehnoloģiju.

Tas pamudināja sešus Rīgas ārstus – K. Lezēvicu, V. Deringeru, J. Neimani, G. Šeferu un J. Hāzi lūgt Rīgas Medicīnisko valdi atļaut atvērt aptieku. 1833. gada 25. oktobrī atļauja tika saņemta, un 1833. gada 4. novembrī Rīgas Ķīmiķu un farmaceitu biedrība atvēra pirmo Rīgas Homeopātisko aptieku. Rīgas Ķīmiķu un farmaceitu biedrība (*Rigaer Pharmazeutisch-Chemische Sozietät*) dibināta

1803. gada 2. februārī. To dibinājis ievērojamais latviešu zinātnieks Dāvids Hieronīms Grindelis (1776–1836). Tā bija pirmā šāda rakstura biedrība Krievijā. Biedrības darbībai bija zinātniska ievirze. Tās mērķis bija apvienot vietējos aptiekārus, sekmēt oriģinālpētījumus, propagandēt zinības u.tml. Sākotnēji biedrībai bija šauri elitārs raksturs – tā apvienoja astoņus vietējos aptiekārus. Tajā netika uzņemti aptiekāru palīgi un mācekļi, kaut gan viņiem ļāva piedalīties sēdēs. Par pirmās homeopātiskās aptiekas pārvaldnieku kļuva provizors Aleksandrs Linde. Rīgas homeopātiskā aptieka ilgu laiku apgādāja ar medikamentiem ne vien trīs Baltijas guberņas, bet arī daudzus Krievijas apgabalus. Tikai 1857. gadā aptiekai radās konkurence, kad homeopātiskās aptiekas atklāja arī Pēterburgā un Maskavā. No 1848. līdz 1888. gadam aptiekas pārvaldnieks bija provizors Ferdinands Nīderlauss (1814–1888). Īpaši lielu ieguldījumu aptiekas darbībā un homeopātijas popularizēšanā Latvijā devis provizors Arturs Jungers (1851–1927), kurš 1888. gadā kļuva par aptiekas pārvaldnieku, pēc dažiem gadiem par nomnieku, bet 1899. gadā viņš aptieku no biedrības atpirka.

Zināmas grūtības homeopātiskās aptiekas pārvaldīšanā radās 1927. gadā, kad Arturs Jungers nomira. Turpmāko 13 gadu laikā nomainījās astoņi pārvaldnieki. No tiem varētu pieminēt Rūdolfu Hepeneru (dz. 1866. gadā, Tērbatas Universitāti beidzis 1891. gadā), kas šos pienākumus godprātīgi veica 9 gadus – no 1931. līdz 1940. gadam, nosvinot 1933. gadā aptiekas 100 gadu jubileju.

Nākamais aptiekas pārvaldnieks bija Egons Dilbeks (1883–1951), kas bija beidzis Tērbatas Universitāti 1910. gadā. 1940. gada 19. februārī viņš no Jungera pēcnācējiem aptieku atpirka, saglabājot tās nosaukumā bijušā īpašnieka vārdu. Kad 1940. gada 17. jūnijā Latviju okupēja PSRS, aptieka tika nacionalizēta, tomēr E. Dilbeks to turpināja vadīt. Izrādījās, ka viņš ir ne vien labs pārvaldnieks, bet arī gudrs diplomāts, jo pārvaldnieka amatā viņš palika arī vācu okupācijas laikā, kā arī pēckara periodā līdz pat 1950. gadam.

Uzsākot darbu aptiekā, E. Dilbeks rīkojās enerģiski un jau pirmajā darbības gadā krietni paplašināja darbinieku štatus. Līdz 1940. gadam visus darbus aptiekā veica pārvaldnieks un viens asistents, bet E. Dilbekam bija jau seši palīgi. Tas ļāva izvērst daudz plašāku darbību un drīz vien iesniegto recepšu skaits dubultojās, pārsniedzot 8 tūkstošus. Recepšu skaita pieaugumu veicināja arī tas, ka savu darbību mazā apgrozījuma dēļ 1941. gadā izbeidza blakus esošā Centrālā homeopātiskā aptieka.

Pats nozīmīgākais E. Dilbeka veikums bija tablešu mašīnas uzstādīšana. Pirms tam nevienā Rīgas homeopātiskajā aptiekā tabletes iegādāties nevarēja. Pacienti bija jāsamierinās ar pulverveida tritūrācijām, kas bija neērtas lietošanā. (Kopš 1995. gada homeopātiskā aptieka izmanto *AML* Farmācijas katedras dāvināto tablešu mašīnu.) E. Dilbekam dodoties pensijā, aptiekas vadību 1950. gadā pārņēma tās pašreizējā pārvaldiece ķīmiķe Mirdza Ozoliņa (dz. 1922), kas beigusi Latvijas Universitāti 1947. gadā. Pēc studiju beigšanas viņa bija trīs gadus strādājusi par E. Dilbeka vietnieci.

1833

1933

Pirmā Homeopātiskā Aptieka
A. JUNGERS

— RĪGĀ, Vaļņu ielā Nr 28-a —

28. decembrī 1933. g. svinēja savu
100 gadu pastāvēšanas jubileju.

Šajā dienā, 100 gadu atpakaļ, seši Rīgas aptiekari dibināja Rīgā pirmo homeopātisko aptieku austrumos. 1887. g. aptieka pārgāja provizora Artura Jungera ipašumā. Šā labvēlīgā cilvēka un tautas labdaļa vadītā aptieka uzplauka un kļuva tālu pazīstama. Šajā laikā plašākas aprindas pārliecinājas par homeopātijas panākumiem ārstniecībā.

Pēc A. Jungera kunga nāves, 1927. gadā, aptieka palika viņa atraitnes ipašumā, zem piedzīvojušo farmaceitu vadības, pastāvīgi sekojot netaiķa A. Jungera centieniem.

Hamamelis smērs,

ļoti ieteicams līdzeklis pret visādiem ādas izsitumiem, apsaldējumiem, iesnām u. t. t.

Hamamelis krēms,

ideāls ādas kopšanas līdzeklis.

Hamamelis ziepes

Hamamelis puders

Hamamelis etiķis

ādas
kopšanai.

Arnika un Apis,

matu pomade pret blaugznām un matu sakņu stiprināšanai.

Arnika ziepes,

matu mazgāšanai.

Sulfur jodatum,

labs līdzeklis pret karbunkuliem un asins pārkaļķošanas tabletes, graudiņos, pulveri un šķidrā veidā.

Klepu konfektes.

J. MENTELS, rīdž
Artilāns 1418 44.

Artura Jungera Homeopātiskās aptiekas jubilejas reklāmas lapa

Aptiekas darbībai ir likti daudzi šķēršļi. Padomju Savienībā homeopāti gadu desmitiem tika pielīdzināti šamaņiem, kas cilvēkiem var nodarīt tikai ļaunu. Netika izdota neviena grāmata par homeopātiju, izņemot sacerējumus, kuros nevarēja atrast neviena atzinīga vārda par šo ārstniecības veidu. Toties netrūka izmeklētas gānīšanās, tika piesauktas marksisma dogmas, kas noderēja par smago artilēriju homeopātijas šautīšanai. Tāpēc līdz pat pēdējam laikam aptiekā bija atrodama gandrīz tikai pagājušajā gadsimtā vai šā gadsimta pirmajā pusē izdotā literatūra, galvenokārt vācu valodā. Te jāmin Vilmāra Švābes grāmata "*Homeopātisko zāļu izgatavošanas rokasgrāmata*", kas ir teorētiskais pamatlīdzeklis homeopātisko zāļu pagatavošanai.

Īsas ziņas par pārējām Latvijas homeopātiskajām aptiekām.

1898. gadā tika dibināta Centrālā homeopātiskā aptieka Rīgā, kuras pārvaldnieks līdz 1914. gadam bija Voldemārs Šteins. Aptieka tika slēgta 1941. gadā. Pēc 1928. gada ziņām tā toreiz bija lielākā homeopātiskā aptieka Rīgā. Zāles tika izsūtītas pa pastu un pārdotas pret ārstu receptēm. Homeopātiskos medikamentus parakstīja galvenokārt divi ārsti, bet Akadēmiskās homeopātijas piekritēju biedrības biedriem šajā aptiekā bija noteiktas cenu atlaides. Ārstiem, kas vēlējās novērot homeopātisko zāļu iedarbību, zāles tika izsniegtas bez atlīdzības. Tāpat aptiekā bija liels speciālās literatūras klāsts latviešu, vācu, krievu, franču, angļu un spāņu valodā.

1896. gadā V. Šteinam tiek izsniegta atļauja homeopātiskās aptiekas atvēršanai Liepājā. Arhīva materiālos nav ziņu par to, vai aptieka darbojusies līdz 1905. gadam; zināms tikai, ka 1905. gada novembrī tā tiek atvērta un par tās īpašnieku kļūst Ivans Emils Katerfelds, kas aptiekā strādā viens pats.

Tāpat maz ziņu par Rūjienas aptieku, kura, jādomā, darbojusies no 1905. līdz 1916. gadam; tās īpašnieks un pārvaldnieks bijis provizors Kārlis Rumments.

Rīgā no 1913. līdz 1947. gadam ir darbojušās Skorpiona aptieka un Zvaigznes aptieka. Zvaigznes aptieka dibināta 1913. gadā, tās īpašnieki bijuši provizori Zīle un Martens. Pēc 1928. gada ziņām šās aptiekas laboratorijā ir bijušas mašīnas, kas darbinātas ar motoru. Aptieka darbojusies līdz 1940. gadam.

Vēl jāmin Bauskas apriņķa Vecsaules homeopātiskā aptieka. Tā dibināta 1929. gadā, bet atvērta 1930. gadā. Tās īpašnieks un pārvaldnieks no 1929. līdz 1933. gadam bijis aptiekāra palīgs Valters Feierabends, bet 1933. gadā – provizors Jēkabs Lukievics. Šajā pašā gadā aptieka slēgta.

Līdz Otrajam pasaules karam Rīgā bija 4 homeopātiskās aptiekas. Homeopātiskās aptiekas bija arī Bauskas pagasta Vecsaulē, Rūjienā un Liepājā. 1939. gadā bija palikušas vairs tikai 5 aptiekas – četras Rīgā un viena Liepājā, bet pēc Otrā pasaules kara – 2, abas Rīgā, bet kopš 1947. gada tikai viena – visvecākā aptieka.

Pirms Otrā pasaules kara izdotajā Veselības leksikonā katras slimības ārstēšanai bija norādītas arī ieteicamās homeopātiskās zāles. Homeopātisko zāļu lietošana atsevišķos gadījumos neizslēdz arī vienlaicīgu alopātisko zāļu lietošanu. Homeopātija labi apvienojama ar dažādām fizikālās terapijas procedūrām, masāžu,

Homeopātiskās aptiekas ilggadēja vadītāja Mirdza Ozoliņa

Homeopātiskā aptiekā Rīgā, Lāčplēša ielā 7

Homeopātiskās aptiekas asistentu istaba

Homeopātiskās aptiekas iekšskats

akupunktūru, bet tās nevar aizstāt operāciju, apstarošanu vai ķīmijterapiju, ārstējot onkoloģiskās slimības. Tomēr tās var lietot par palīg līdzekli, jo tās regulē slimo orgānu darbību, turklāt homeopātiskās zāles palielina organisma paš aizsardzības spējas.

20. gs. 20. gados farmācijas laukā iesaistījās ārsts Fēlikss Lūkins (1875–1934), kas izstrādāja jaunas homeopātiskās metodes, izmantojams ārstniecības augus, tautas medicīnas līdzekļus, zāļu tējas, tinktūru šķīdumus. Daži F. Lūkina izstrādātie kompleksie homeopātiskie līdzekļi tiek izmantoti vēl mūsu dienās.

Fēlikss Lūkins dzimis 1875. gadā zemnieka ģimenē Mālpils pagasta “Ģērķēnos”. Viņa māte nodarbojusies ar tautas dziedniecību, tādējādi palīdzot apkārtējiem iedzīvotājiem. F. Lūkins mācījās Mālpils draudzes skolā, pēc tam Rīgas Aleksandra ģimnāzijā (1886–1894). Medicīnu studējis Tērbatas Universitātē, ko beidzis 1899. gadā. Pēc tam viņš papildinājis zināšanas acu slimību klīniskās Kēnigsbergā, Berlīnē un Vīnē. Atgriezies Rīgā, viņš uzsācis acu ārsta praksi.

1902. gadā F. Lūkins kopā ar 22 citiem ārstiem dibinājis Latviešu Ārstu biedrību un šajā pašā gadā arī Vidzemes Tuberkulozes apkarošanas biedrību. Pirmā Pasaules kara laikā F. Lūkins dzīvo un strādā Vitebskā par dzelzceļa ārstu. Līdztekus acu ārsta praksei viņš nodarbojies arī ar tuberkulozes ārstēšanas problēmām, jo pats slimoja ar plaušu tuberkulozi un vairākkārt ārstējās Šveicē, Davosā. 1923. gadā F. Lūkins piedalījās Latvijas Tuberkulozes apkarošanas biedrības dibināšanā; bijis tās priekšsēdētājs līdz pat mūža galam.

Pēdējos 10–15 mūža gados Fēlikss Lūkins pievērsās homeopātikai ārstēšanai un praksē bieži pielietoja iridodiagnostiku, ko bija apguvis vairākās Francijas klīniskās. Saviem pacientiem F. Lūkins ieteicis veģetāru uzturu. Pēc F. Lūkina nāves viņa dēls ārsts Haralds Lūkins vēl kādu laiku nodarbojās ar farmāciju.

Haralds Lūkins (1906–1991) bija studējis Latvijas Universitātē. Pēc studiju beigšanas līdz 1933. gadam praktizējis prof. E. Putniņa ginekoloģijas klīnikā. Pēc tēva nāves viņš pārņēmis tēva praksi, strādādamas vairākus gadus par homeopātu, taču drīz ieinteresējies par dabas dziedniecības metodēm, ar kurām iekarojis lielu popularitāti. 1940. gadā H. Lūkinu pret paša gribu ievēl par Saeimas (vēlāk Augstākās Padomes) deputātu. Pēc īslaicīga aresta vācu okupācijas laikā 1941. gadā, Haralds Lūkins ar ģimeni tiek izsūtīts uz Ventspils apriņķa Ugāles pagastu, kur strādā par pagasta ārstu. 1945. gadā viņš atgriežas Rīgā un strādā par skolas ārstu. 1949. gadā Haraldu Lūkinu arestēja un 1950. gadā notiesāja, piespriežot viņam 25 gadu ieslodzījumā. Viņš pavadīja Vorkutā 6 gadus, strādādamas fizisku darbu. 1956. gadā sakarā ar amnestiju H. Lūkins atgriezās Rīgā un atsāka darbu skolā, vienlaikus arī nodarbojās ar nelegālu homeopāta praksi.

Katru vasaru Haralds Lūkins brauca vākt ne vien ārstniecības augus, bet arī ziņas par dažādiem tautas medicīnas aspektiem, iztaujādams tautas dziedniekus Vidusāzijas republikās, Altajā, Sibīrijā, Kamčatkā. Ārsta praksi Haralds Lūkins beidza 1988. gadā, bet viņa mūžs noslēdzās 1991. gadā.

Pēckara laikā līdz 1958. gadam Rīgā darbojās vairāki privāti praktizējoši ārsti – R. Krūmiņš, K. Vufins, I. Leja, H. Lūkins, P. Ženičs, J. Paukšēna un citi. 1958. gadā ārstu homeopātu privātpraksi Latvijā aizliedza, līdz ar to strauji samazinājās homeopātisko aptieku receptūra un apgrozījums. Tā kā poliklīnikās homeopātisko nodaļu nebija, Latvijas iedzīvotāji palika bez homeopātu palīdzības.

1964. gadā Medicīnas Zinātniskā padome pieņēma lēmumu, ka Rīgas Homeopātiskā aptieka jāslēdz ārstu homeopātu trūkuma dēļ. Maskavā šajā laikā darbojās Homeopātiskā poliklīnika, kurā strādāja 80 ārstu, tāpēc Maskavas aptiekām slēgšana nedraudēja. Mirdza Ozoliņa neatlaidīgi meklēja iespēju Rīgā nodibināt poliklīniku, kurā strādātu ārsti homeopāti, jo parastajās ārstniecības iestādēs nebija atļauts lietot homeopātiskās zāles. 1960. gadā viņa iestājās Maskavas Ārstu homeopātu biedrībā. Ar šās biedrības palīdzību Rīgā 1965. gada rudenī izdevās iekārtot Maskavas homeopātiskās poliklīnikas filiāli, kurā strādāja 6 Rīgas ārsti.

Rīgas Veselības nodaļas intrigu dēļ poliklīnikai uzteica telpas un, kad Maskavas poliklīnikas vadība griezās pie Rīgas pilsētas izpildkomitejas ar prasību pēc citām telpām, ārsti homeopāti bija guvuši jau tādu popularitāti, ka pēc iedzīvotāju lūguma Rīgas Izpildkomiteja pieņēma lēmumu atvērt homeopātisko nodaļu Rīgas pilsētas 5. poliklīnikā. Tā bija maksas poliklīnika, kurā sākumā strādāja tie paši 6 ārsti, bet ar laiku to skaits pieauga līdz 12 dažādu specialitāšu ārstiem. 1991. gadā šī nodaļa pārcēlās uz jaunām telpām. Tagad tā atrodas medicīnas sabiedrības *ARS* paspārnē, pašā Rīgas centrā. Poliklīnikā var saņemt ārstu konsultāciju, kā arī par samaksu veikt nepieciešamos izmeklējumus.

Pēc poliklīnikas atvēršanas Homeopātiskās aptiekas darbība normalizējās. Pieauga arī darba apjoms. Piemēram, 1969. gadā salīdzinājumā ar 1950. gadu iesniegto receptu skaits pieauga 14 reizi; vairāk nekā divas reizes palielinājās arī aptiekas darbinieku skaits. 1983. gadā tika atzīmēta aptiekas 150 gadu jubileja. Latvijas Farmaceitu biedrība šim notikumam par godu organizēja Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā zinātnisku sesiju par homeopātiskās medicīniskās palīdzības attīstību Latvijā.

Pašreiz homeopātija pamazām iziet no “pagrīdes”. Pēdējos gados iznākušas arī vairākas jaunas grāmatas, kas izdotas gan ar valsts gādību, gan arī nelielā metienā par entuziastu līdzekļiem. Speciālisti darbam Homeopātiskajā aptiekā tiek apmācīti uz vietas. Latvijas medicīnā, mainoties laikiem, mainījusies arī attieksme pret dažādām ārstēšanas formām, tomēr medicīnu attieksme pret homeopātiju joprojām ir samērā skeptiska. Sabiedrībā, savukārt, valda uzskats, ka homeopātija ir ārstēšana ar zālī tējām, ar tautas medicīnas līdzekļiem. Tas ir pilnīgi aplami, jo augi tiek izmantoti tikai homeopātisko zāļu pagatavošanai. Homeopātiskajā aptiekā arī bez ārsta receptes var nopirkt zāles dažādu vienkāršu slimību ārstēšanai pilienu, tablešu, pulveru un mazu cukura granulu veidā, tāpat ziedes ārīgai lietošanai.

Vairākums apmeklētāju aptiekā griežas ar sūdzībām par klepu, bronhītu, iesnām, galvassāpēm. Pēc M. Ozoliņas atzinuma, jebkura slimība laikus ārstēta ir izārstējama ar homeopātiskiem līdzekļiem. Pat vīrusu izraisītas infekcijas, iesnas un gripa pakļaujas homeopātijai, kuras pamatu pamats nav nekas cits, kā ierosināt organismu pašam tikt pie veselības. Arī pieņēmums, ka homeopātiskās zāles iedarbojas tikai tad, ja tās lieto lielā daudzumā, ir novecojis. Dažkārt tās var aizstāt pat ķirurģisku iejaukšanos. Vispareizāk ir konsultēties ar ārstu, jo pareiza līdzekļa izvēlē homeopātam cilvēks ir daudz svarīgāks par pašu slimību.

Kopumā aptiekas nomenklatūru veido ap 400 homeopātisko līdzekļu, kas iegūti ne tikai no augiem, bet arī no minerāliem, organiskām un neorganiskām skābēm un to sāļiem utt. Tā kā Latvijā nav rūpniecisku uzņēmumu, kas gatavotu homeopātiskās zāles, viss tiek gatavots uz vietas aptiekā. Gada laikā aptieka šajā nolūkā iepērk ap 1 tonnu ārstniecības augu. Eсенču iegūšanai izmanto rokas presi. Aptiekā ir fasēšanas aparāts, tomēr diezgan daudz pagatavoto dīlūciju fasē manuāli, ielejot pudelītē nepieciešamo daudzumu. Tāpat tiek fasētas aptiekā pagatavotās ziedes. Darbs fasētavā atgādina miniatūru fabrikas konveijeru: viens fasētājs iepilda pudelītē šķidrumu, otrs uzskrūvē vāciņu, trešais uzlīmē etiķeti utt. Ik dienas tādā veidā piepilda ap 2 000 pudelīšu ar tilpumu no 30 līdz 200 ml. Saldās granuliņas, ko aptiekā piesūcina ar vajadzīgajām zālēm, ražo konditorejas fabrikas filiāle Dagdā. Tā kā homeopātijā izmanto ļoti niecīgas koncentrācijas zāļu līdzekļus, visu laiku tiek gatavotas rezerves. Slimnieks nevar gaidīt nedēļu vai divas, kamēr viņam izsniegs simto vai divsimto atšķaidījumu – tik laikietilpīga ir zāļu pagatavošana.

Rīgas Homeopātiskā aptieka pašreiz Latvijā ir vienīgā, tāpēc visas Latvijas lielāko pilsētu aptiekas homeopātiskos līdzekļus saņem no Rīgas aptiekas ar noteikumu, ka tās sadarbojas ar ārstu homeopātu. Citu Latvijas pilsētu aptieku darbinieki paši brauc pēc zālēm vai arī vienojas ar kādu lieltirgotavu, kas pasūtītās zāles atved. No citām valstīm ievestās zāles Rīgas homeopātiskā aptieka pārdod galvenokārt pret recepti. Aptiekā notiek arī topošo homeopātu apmācība. Rīgas aptiekā bieži stažējas kolēģi no Lietuvas, Igaunijas, agrāk arī no Tadžikijas, Baltkrievijas, Krievijas. Pašreiz aptiekā strādā 25 darbinieki, receptu skaits mēnesī ir ap 1500, dienā tiek apkalpoti apm. 500 apmeklētāju.

Pirmskara Latvijā ir darbojušās vairākas ar homeopātiju saistītas biedrības, kuru uzdevums bija apzināt un vienot homeopātus, kā arī veicināt un atbalstīt viņu darbību. Tā, piemēram, no 1921. līdz 1937. gadam ir darbojusies Homeopātijas un citu nacionālo mākslu veicinātāju biedrība Latvijā, 1934.–1935. gadā – Pirmā Vīslatvijas homeopātu un dabas dziedniecības piekritēju apvienība, bet no 1925. līdz 1936. gadam – Latvijas Akadēmiskā homeopātijas piekritēju biedrība. 1926. gadā tika sasaukts Pirmais homeopātu kongress, kura rezolūcijas paredzēja homeopātisko aptieku plašāku iesaistīšanos darbā ar publiku, organizējot izstādes, ikgadēju homeopātu kongresu sasaukšanu, kā arī priekšdarbu uzsākšanu Austrumu homeopātu kongresa sasaukšanai, uz kuru tiktu uzaicinātas visas kaimiņu valstis.

Ārstēšana ar homeopātiskajiem līdzekļiem nav vienkārša, tomēr tam nevajadzētu kļūt par šķērslī, lai pievērstos šai metodei. Apgūt homeopātiju ir ļoti sarežģīti, jo jāārstē slimnieks, nevis slimība, jāņem vērā slimnieka individuālās īpatnības (matu un acu krāsa, temperaments – vai viņš ir optimists vai pesimists, melanholiķis vai sangviniķis), kādi klimatiskie apstākļi viņam patīk utt. Slimības ārstēšanai ir noderīgi vairāki līdzekļi, bet konkrētam slimniekam palīdzēs tikai kāds viens līdzeklis.

Medicīnas sabiedrībā *ARS* kopš 1991. gada atrodas vienīgā homeopātiskā poliklīnika ne vien Rīgā, bet arī Latvijā. Šajā poliklīnikā strādā endokrinologs, okulists, otolaringologs, vairāki terapeiti, ginekologs, urologs, dermatologs, neiropatologs. Dienā tiek pieņemti 10–12 pacientu.

Divas reizes gadā tiek rīkoti kursi ārstiem, tajos piedalās 15–20 cilvēku. Ievadlekcijas šajosursos lasa M. Ozoliņa un vairāki citi pieredzējuši lektori. Ārstu homeopātu kursus kopš 1991. gada beiguši ap 100 cilvēku, no tiem 80 ir apvienojušies Latvijas Homeopātu asociācijā (dibināta 1991. gadā, tās prezidente ir Benita Limba), kas ietilpst Starptautiskajā Homeopātu asociācijā. Latvijas Homeopātu asociācija reizi gadā rīko kursus, kuru beidzēji saņem Latvijas Ārstu biedrības sertifikātu, kas ļauj viņiem strādāt par homeopātiem. Kopš 1998. gada Latvijas Medicīnas akadēmijā (Rīgas Stradiņa universitātē) pēdējā kursa studentiem tiek lasīts fakultatīvs homeopātijas kurss. *LMA / RSU* izdevniecība laidusi klajā Homeopātijas kalendāru 1999. gadam.

Latvijas homeopātijas vēstures liecības saglabā Farmācijas muzejs (Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja filiāle), kur daļa ekspozīcijas atvēlēta tieši homeopātijai. Kā īpaši interesantus eksponātus varētu minēt Z. Hānemaņa gravīru, ko veidojis franču litogrāfs N. E. Morēns (1799–1850), Hānemaņa darbu "*Organon der Heilkunst*", (izdots Drēzdenē 1824. gadā), kā arī 1872. gadā Leipciģā izdoto Vilmāra Švābes homeopātijas farmakopeju. Muzejā ir arī liels skaits homeopātisko stāvtrauku, signatūru, etiķešu.

Izmantotie avoti un literatūra

1. LVVA, 4958. f., 1. apr., 252. l., 321. l., 642. l., 839. l.
2. LVVA, 413. f., 1. apr., 1013. l.
3. *Burga U.* Vienīgā pusotra gadsimta garumā // Aptiekāra Padoms. – 1999. – Nr. 1. – 2.–4. lpp.
4. Homeopātija // Latviešu konversācijas vārdnīca. – Rīga: A. Gulbis [gads nav uzrādīts]. – 6. sēj. – 12140.–12141. sl.
5. *Ķirsis J.* Rīgas Homeopātiskā aptieka // Latvijas Ārsts – 1990. – Nr. 3. – 83.–85. lpp.
6. *Punka J.* Pirmais Latvijas homeopātu kongress // Latvijas Farmaceitu Žurnāls. – 1926. – Nr. 3 – 107.–109. lpp.
7. *Purviņš I.* Praktiskā farmakoloģija. – Rīga, 1994. – 7. lpp.; 22. lpp.
8. *Vecvagare I.* Homeopātija: kalendārs 1999. – Rīga, 1998.

9. *Vīksna A.* Nodibināta vecākā homeopātiskā aptieka Padomju Savienībā // Dabas un vēstures kalendārs 1983. gadam – Rīga, 1982. – 97.–99. lpp.
10. *Vīksna A.* Vecās aptiekas. – Rīga, 1993. – 78 lpp.
11. *Lichinger F.* Zirkular des Med. Depart. v. 30. Okt. 1855 // Aus Russlands pharmazeutischer Vergangenheit. – Rīga, 1927. – S. 348.
12. *Schwabe W.* Pharmacopoea Homoeopathica Polyglottica. – Leipzig, 1872; 1934².

The History of Homeopathy in Latvia (Summary)

By Renāte Almane and Inta Vegnere

Samuel Hahnemann's (1755–1843) opinion about treating with very small doses of medicine reached Latvia in 1820th and caused need for the homeopathic drugstore. In 1833 the Society of Riga Chemists and pharmacists founded the first Riga homeopathic drugstore. In 1888 its manager became Arturs Jungers (1851–1927), but in 1940 – Egons Dilbeks (1883–1951), who set the tablet machine up. In 1950 the management of the drugstore overtook chemist Mirdza Ozoliņa.

Till the Second world war it were 7 homeopathic drugstores in Latvia, after Second world war – just 2 – both in Riga, but since 1947 – only 1 – the oldest. In 1958 the private practice of doctors homeopaths was prohibited. In 1965 the branch of Moscow homeopathic polyclinic in Riga was opened and it is the only homeopathic polyclinic in Latvia at present.

The Association of Latvia Homeopaths was founded in 1991.

Renāte Almane, Dipl. hist.

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs

Antonijas iela 1, LV 1360, Rīga, Latvia

E-mail: museum2@mailbox.riga.lv

Inta Vegnere, Dipl. pharm.

Farmācijas muzejs

Riharda Vāgnera iela 13, LV 1050, Rīga, Latvia

E-mail: lfb@parks.lv